

Laidiens: 02.07.2008., Nr. 100

Ministru kabineta noteikumi Nr.469

Rīgā 2008.gada 30.jūnijā (prot. Nr.44 9.§)

Augu šķirnes saimniecisko īpašību novērtēšanas noteikumi

Izdoti saskaņā ar Sēklu aprites likuma 11.¹panta pirmās daļas 3.punktu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka augu šķirnes saimniecisko īpašību novērtēšanas (turpmāk – šķirnes novērtēšana) prasības.
2. Šķirnes novērtēšanu veic Valsts augu aizsardzības dienests (turpmāk – dienests).
3. Šķirnes novērtēšana ir šķirnes audzēšanas, izmantošanas un no tās iegūtā produkta kvalitātes salīdzināšana ar standartšķirni, kuru pēc Nacionālās augu šķirņu padomes priekšlikuma nosaka dienests.
4. Šķirnes novērtēšanas mērķis ir noskaidrot:
 - 4.1. ražību, bioloģiskās īpatnības, iegūtās ražas kvalitāti, ķīmisko un tehnoloģisko īpašību atšķirības salīdzinājumā ar standartšķirni, šķirņu izturību pret slimībām un kaitēkļiem, kā arī citas saimnieciski nozīmīgas īpašības;
 - 4.2. šķirnes piemērotību audzēšanai Latvijas agroklimatiskajos apstākļos;
 - 4.3. piemērotību konvencionālajai un bioloģiskajai lauksaimniecībai.
5. Šķirnes novērtēšanai nepieciešami:

5.1. lauku izmēģinājumu dati;

5.2. ķīmiski tehnoloģisko analīžu dati.

II. Iesniegums šķirnes novērtēšanai

6. Iesniegumu par augu šķirnes saimniecisko īpašību novērtēšanu (turpmāk – iesniegums) saskaņā ar šo noteikumu 1.pielikumu dienestā var iesniegt viena no šādām personām (turpmāk – iesniedzējs):

6.1. selekcionārs;

6.2. selekcionāra tiesību īpašnieks – fiziska vai juridiska persona, kas ieguvusi selekcionāra tiesības;

6.3. šķirnes uzturētājs – fiziska vai juridiska persona, kas nodrošina šķirnes uzturēšanu;

6.4. selekcionāra, selekcionāra tiesību īpašnieka vai šķirnes uzturētāja pilnvarotais pārstāvis (turpmāk – šķirnes pārstāvis).

7. Iesniegumu dienestā iesniedz:

7.1. par vasarājiem un daudzgadīgajiem zālaugiem – līdz 1.martam;

7.2. par ziemas rapsi un ziemas ripsi – līdz 10.jūlijam;

7.3. par ziemāju labībām – līdz 1.augustam.

8. Ja dienests saņem iesniegumu, tas var atkārtoti novērtēt šķirnes saimnieciskās īpašības Latvijas augu šķirņu katalogā (turpmāk – katalogs) iekļautajām šķirnēm, kā arī šķirnēm, kuras nav paredzētas iekļaušanai katalogā.

9. Iesniegumu iesniedz, lai novērtētu šķirnes saimnieciskās īpašības:

9.1. bioloģiskajā lauksaimniecībā;

9.2. konvencionālajā lauksaimniecībā;

9.3. bioloģiskajā un konvencionālajā lauksaimniecībā.

10. Iesniegumam pievieno šādus dokumentus:

10.1. pilnvarojumu, ja iesniegumu iesniedz šķirnes pārstāvis;

10.2. šķirnes aprakstu, ja ir veikta šķirnes atšķirības, viendabības un stabilitātes pārbaude (turpmāk – šķirnes pārbaude);

10.3. Latvijas augu šķirņu kataloga nolikuma šķirnes pārbaudes vadlinijās minēto šķirnes apraksta tehnisko anketu, ja šķirnes pārbaude nav veikta;

10.4. dokumentu, kas apliecina samaksu par iesnieguma izskatīšanu.

11. Ja nepieciešama šķirnes komponentu pārbaude hibrīdiem un sintētiskām šķirnēm, iesniedzējam ir tiesības rakstiski pieprasīt, lai informācija par pārbaudes rezultātiem un komponentu aprakstu tiktu uzskatīta par ierobežotas pieejamības informāciju.

12. Dienests izskata iesniegumu 10 darbdienu laikā, pārbauda tajā sniegto informāciju, reģistrē iesniegumu šķirņu novērtēšanas iesniegumu reģistrācijas žurnālā un rakstiski paziņo iesniedzējam par iesnieguma reģistrēšanu.

13. Ja iesniegums nav aizpildīts saskaņā ar šo noteikumu 1.pielikumu vai nav iesniegti šo noteikumu 10.punktā minētie dokumenti, dienests iesniegumu neregistrē, rakstiski pamato atteikumu un lūdz iesniedzēju 20 darbdienu laikā iesniegt precizētus dokumentus.

14. Ja iesniedzējs šo noteikumu 13.punktā minētajā termiņā trūkumus nav novērsis, dienests iesniegumu neregistrē.

15. Ja iesniegums par vasarāju un daudzgadīgo zālaugu šķirnes novērtēšanu ir reģistrēts pēc 10.marta, par ziemas rapša vai ziemas ripša šķirnes novērtēšanu – pēc 20.jūlija, bet par ziemāju labību šķirnes novērtēšanu – pēc 10.augusta, šķirnes novērtēšanu veic nākamajā gadā.

III. Šķirnes novērtēšanas secība

16. Šķirnes novērtēšanai dienests veic lauku izmēģinājumus vai noslēdz līgumu ar personu, kas veic lauku izmēģinājumus (turpmāk – izpildītājs), saskaņā ar normatīvajiem aktiem par publisko iepirkumu. Par izpildītāju nevar būt šo noteikumu 6.punktā minētās personas. Maksu par šķirnes novērtēšanu nosaka saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto dienesta maksas pakalpojumu cenrādi.

17. Pēc iesnieguma reģistrēšanas dienests veic šķirnes novērtēšanu šādā kārtībā:

17.1. izvēlas divas līdz četras vietas lauku izmēģinājumu veikšanai (2.pielikums), kurās ir:

17.1.1. izmēģinājumu ierīkošanai un veikšanai atbilstoša materiāli tehniskā bāze, lai nodrošinātu visu lauku izmēģinājumu darbu veikšanu piemērotos termiņos atbilstoši labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem;

17.1.2. reģionam atbilstoši klimatiskie apstākļi un augsne. Augsni raksturojošie pamatrādītāji ir virs vidējā limeņa šo noteikumu 2.pielikumā minētajā reģionā;

17.1.3. reģionam raksturīgajiem rādītājiem atbilstoša augsnes iekultivēšanas pakāpe un līdzens reljefs;

17.1.4. lauki, kuri ir sertificēti atbilstoši normatīvajiem aktiem par bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzību un kontroli, ja izmēģinājumus veic bioloģiskajā lauksaimniecībā;

17.1.5. persona ar augstāko agronomisko izglītību, kas atbildīga par izmēģinājumu veikšanu;

17.2. noslēdz ar iesniedzēju līgumu par šķirnes novērtēšanu;

17.3. katru gadu sagatavo vienošanās protokolu par šķirņu novērtēšanu. Protokolā norāda sugu, šķirni, šķirnes lauku izmēģinājumu vietas, nepieciešamo sēklas materiāla daudzumu, sēklu piegādes kārtību, kā arī norāda samaksu par šķirnes novērtēšanu. Līguma puses paraksta vienošanās protokolu:

17.3.1. par vasarājiem un daudzgadīgajiem zālaugiem – līdz 5.martam;

17.3.2. par ziemas rapsi un ziemas ripsi – līdz 15.jūlijam;

17.3.3. par ziemāju labībām – līdz 15.augustam;

17.4. šķirni iekļauj šķirņu lauku izmēģinājumu plānā, kurā norāda sugu, šķirni, laiku, kad sākt šķirnes novērtēšanu, šķirnes lauku izmēģinājumu vietas, šķirnes novērtēšanas gadus, šķirnes pārstāvi, selekcionāru, valsti, kurā šķirne izveidota. Šķirņu lauku izmēģinājumu plānu apstiprina šādos termiņos:

17.4.1. vasarājiem un daudzgadīgajiem zālaugiem – līdz 10.martam;

17.4.2. ziemas rapsim un ziemas ripsim – līdz 20.jūlijam;

17.4.3. ziemāju labībām – līdz 20.augustam;

17.5. noslēdz šo noteikumu 16.punktā minēto līgumu, ja lauku izmēģinājumus veic izpildītājs;

17.6. pamatojoties uz apstiprināto lauku izmēģinājumu plānu, katru gadu sagatavo vienošanās protokolu ar izpildītāju par lauku izmēģinājumiem. Vienošanās protokolā norāda sugu, šķirni, gadu, kad sāka šķirnes novērtēšana, šķirnes pārstāvi, selekcionāru, valsti, kurā šķirne izveidota, un samaksu par lauku izmēģinājumiem. Līguma puses paraksta vienošanās protokolu:

17.6.1. par vasarājiem un daudzgadīgajiem zālaugiem – līdz 15.martam;

17.6.2. par ziemas rapsi un ziemas ripsi – līdz 25.jūlijam;

17.6.3. par ziemāju labībām – līdz 25.augustam.

18. Iesniedzējs nosūta dienestam sēklas materiālu atbilstoši šo noteikumu 17.3.apakšpunktā minētajam vienošanās protokolam šādos termiņos:

18.1. vasarājiem un daudzgadīgajiem zālaugiem – līdz sējas gada 20.martam;

18.2. ziemas rapsim un ziemas ripsim – līdz sējas gada 5.augustam;

18.3. ziemāju labībām – līdz sējas gada 1.septembrim.

19. Kartupeļu sēklas materiāla kvalitāte atbilst pirmās paaudzes sertificētas sēklas (C1), bet pārējo kultūraugu sēklu kvalitāte – bāzes sēklu kategorijas kvalitātes prasībām, kas noteiktas normatīvajos aktos par sēklaudzēšanu un sēklu tirdzniecību.

20. Dienests:

20.1. organizē sēklas materiāla sadališanu pa šķirnes lauku izmēģinājumu vietām;

20.2. sagatavo izmēģinājumu shēmas ne mazāk kā četriem atkārtojumiem. Shēmās norāda šķirņu secību. Šķirņu secību atkārtojumos nosaka randomizēti;

20.3. nosūta izpildītājiem veidlapas darbu, novērojumu un uzskaites datu pierakstīšanai.

IV. Prasības lauku izmēģinājumu veikšanai

21. Standartšķirnes izvēles prasības ir šādas:

21.1. šķirne ir iekļauta katalogā;

21.2. šķirne tiek izmantota ražošanā;

21.3. šķirnei ir nodrošināts sēklas materiāls;

21.4. ja neviena no attiecīgā kultūrauga šķirnēm nav iekļauta katalogā, salīdzina ar šķirni, kurai ir labākie rādītāji;

21.5. ja šķirņu skaits novērtēšanā ir lielāks par 15, standartšķirni sēj atkārtoti. Vērtējot šķirni, tās rādītājus salīdzina ar standartšķirnes vidējiem rādītājiem.

22. Izmēģinājumu apstākļu noteikšanas prasības ir šādas:

22.1. tipikums – izmēģinājumu apstākļu atbilstība attiecīgā reģiona klimatam, augsnei (ievēro augsnes iekultivēšanas pakāpi, fizikālo, ķīmisko un granulometrisko sastāvu, aramkārtas dziļumu, augsnes apakškārtas īpašības, barības vielu rezerves, augsnes skābumu, gruntsūdens līmeni un citus rādītājus) un agrotehnikai;

22.2. vienīgās atšķirības princips – nodrošina, ka:

22.2.1. izmēģinājumā visām šķirnēm ir vienādi apstākļi;

22.2.2. konkrētā lauka izmēģinājumā drīkst atšķirties tikai šķirnes, bet sēklas materiāla kvalitāte, mēslojums, priekšaugi, augsnes apstrāde, sējumu un stādījumu kopšana, novākšana un lietotā tehnika ir vienveidīga;

22.2.3. šķirnēm ar dažādu veģetācijas perioda garumu novākšanas termiņi atšķiras;

22.2.4. vienādas intensitātes šķirnes salīdzina vienā grupā;

22.3. precizitāte – nodrošina visu darbu precīzu izpildi.

23. Izmēģinājumu iekārtošanas prasības ir šādas:

23.1. izmēģinājumus veic laukā, kas atbilst šādām prasībām:

23.1.1. lauka vēsturē vismaz par trijiem iepriekšējiem gadiem ir reģistrēti dati par kultūraugiem, izsētajām sēklām, mēslojumu, augu aizsardzības līdzekļiem un ražu;

23.1.2. daudzgadīgo nezāļu klātbūtne laukā neietekmē izmēģinājumu rezultātus;

23.1.3. augiem viegli izmantojamā fosfora un kālija saturs augsnē ir augsts vai vismaz vidējs;

23.1.4. pirms izmēģinājumu iekārtošanas tam paredzētajā platībā laukā vismaz vienu gadu ir ierīkots izlīdzinošais sējums;

23.1.5. ja lauks ir meliorēts, meliorācijas sistēmu kopšanā un uzturēšanā ievērotas normatīvo aktu prasības par meliorācijas sistēmu ekspluatāciju un uzturēšanu;

23.1.6. lauks ir sertificēts atbilstoši normatīvajiem aktiem par bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzību un kontroli, ja izmēģinājumu veic bioloģiskajā lauksaimniecībā;

23.2. izmēģinājumus iekārto, ievērojot šādus minimālos attālumus:

23.2.1. no mežiem, birztalām, automaģistrālēm, ūdenskrātuvēm, dzīvojamām ēkām un citām celtnēm – 50 m;

23.2.2. no atsevišķiem kokiem – 25 m;

23.2.3. no braucamajiem ceļiem un novadgrāvjiem – 10 m;

23.2.4. no lauka malas – 5 m.

24. Audzēšanas procesa prasības ir šādas:

24.1. kultūraugu attiecīgās sugas atkārtoti vienā un tajā pašā laukā drīkst audzēt ar starplaiku, kas nav mazāks par četriem gadiem, bet labību attiecīgās sugas – ar triju gadu starplaiku;

24.2. katrai sugai izvēlas piemērotāko priekšaugu (3.pielikums);

24.3. visus darbus lauka izmēģinājumos veic atbilstoši vērtējamā kultūrauga audzēšanas specifikai, īpašu uzmanību veltot darbu savlaicīgai, vienveidīgai un kvalitatīvai izpildei;

24.4. izmēģinājuma sēju vai stādīšanu veic, ievērojot optimālās izsējas normas saskaņā ar šo noteikumu 4.pielikumu.

25. Augsnes apstrādes veidi, paņēmieni un termiņi nodrošina lauku izmēģinājumu kvalitatīvu veikšanu.

26. Mēslošanas prasības ir šādas:

26.1. aprēķinot nepieciešamās kopējās mēslojuma devas, ņem vērā:

26.1.1. augšņu agroķīmiskās izpētes rezultātus;

26.1.2. barības vielu iznesi;

26.1.3. priekšauga ietekmi;

26.1.4. šķirnes intensitātes grupu un šķirnes izmantošanas veidu;

26.1.5. citus mēslojuma devu lielumu un mēslošanas laiku ietekmējošos faktorus;

26.2. bioloģiskajā lauksaimniecībā augu nodrošināšanai ar barības vielām augsekā lieto vienu vai vairākus no šādiem paņēmieniem:

26.2.1. audzē tauriņziežus;

26.2.2. audzē zaļmēslojuma augus;

26.2.3. audzē zaļmēslojuma augus kā starpkultūru;

26.2.4. iestrādā augsnē augu atliekas – salmus, daudzgadīgo zālaugu atliekas, kartupeļu lakstus vai citas augu atliekas;

26.2.5. lieto kompostu, kūtsmēslus vai citu organisko masu;

26.2.6. veic augsnes papildu apstrādi, kas veicina mikroorganismu intensīvu darbību (piemēram, augsnes atkārtotu apvēršanu, kas palielina augiem pieejamo kālija un fosfora daudzumu).

27. Izmēģinājumu lauciņu izvietojuma prasības ir šādas:

27.1. izmēģinājuma laukā lauciņus izvieto vienā līdz četrās slejās saskaņā ar šo noteikumu 5.pielikumā noteikto paraugu;

27.2. lauciņus izvieto perpendikulāri aršanas virzienam;

27.3. izvēlas lauciņu platību, lai to uzskaites platība bez izolācijas joslām un celiņiem atbilstu šo noteikumu 6.pielikumā minētajiem nosacījumiem;

27.4. atkārtojumus (izmēģinājumu platības daļu, kas iekļauj visas šķirnes) izvieto vienā līdz četrās slejās (nesadalot atkārtojumus), starp kurām ir pagriezienu joslas, kas atļauj katru šķirni novākt atsevišķi.

28. Sējumu un stādījumu kopšanas prasības ir šādas:

28.1. kopšanu visos izmēģinājumos veic vienos un tajos pašos termiņos;

28.2. kopšanai lieto tikai augu aizsardzības līdzekļus, kas iekļauti augu aizsardzības līdzekļu reģistrā;

28.3. pie sējumu un stādījumu kopšanas pasākumiem pieder pagriezienjoslu uzturēšana kārtībā un variantu un atkārtojumu iezīmēšana. Pie katra lauciņa izvieto marķējumu un nodrošina tā saglabāšanos visu veģetācijas periodu. Marķējumā norāda šķirnes numuru vai kodu, šķirnes nosaukumu un atkārtojumu.

V. Lauku izmēģinājumos veiktie novērojumi un to uzskaitē

29. Katram kultūraugam nepieciešamos novērojumus, uzskaiti un novērtēšanas rezultātu apstrādi veic dienests vai dienesta pilnvarotais izpildītājs. Vizuālo vērtējumu visā veģetācijas periodā veic viens un tas pats dienesta vai izpildītāja speciālists. Ja nav iespējams šo prasību nodrošināt, norīko citu speciālistu.

30. Veģetācijas periodā veic kultūraugu šķirņu fenoloģiskos novērojumus, atzīmējot datumus, kad augi sasnieguši attiecīgo fenoloģisko fāzi. Par fāzes sākumu uzskata brīdi, kad 10–15 % augu sasnieguši attiecīgo attīstības fāzi. Par pilnu fāzi uzskata brīdi, kad 75 % augu sasnieguši attiecīgo fāzi.

31. Vizuāli konstatē slimību un kaitēkļu parādīšanos uz vienas vai vairākām šķirnēm, norāda datumu, šķirnes attīstības fāzi. Šķirnes izturību pret slimībām un kaitēkļiem vērtē atsevišķā izmēģinājumā. Iegūtos rezultātus izmanto šķirnes novērtēšanai.

32. Ja augi izmēģinājumā daļēji vai pilnīgi gājuši bojā, izpildītājs, pieaicinot dienesta pārstāvi, sastāda aktu. Aktā norāda bojāejas iemeslus un to platību lielumu, par kurām samazina uzskaites platību. Ja šķirņu vērtēšanu izmēģinājumā veic dienesta speciālists, akta sastādīšanai pieaicina augstāku amatpersonu.

33. Lai atsevišķas izmēģinājumu lauciņu uzskaites platības atzītu par novērojumiem nederīgām, sastāda aktu. Samazinot izmēģinājumu lauciņu uzskaites platības, ievēro šādus nosacījumus:

33.1. ja izmēģinājuma augi gājuši bojā līdz 50 % no lauciņa uzskaites platības, ņem vērā faktisko uzskaites platību;

33.2. ja izmēģinājuma augi gājuši bojā vairāk nekā 50 % no lauciņa uzskaites platības, lauciņu atzīst par novērojumiem nederīgu;

33.3. ja izmēģinājuma augi gājuši bojā vairāk nekā 50 % no atkārtojuma uzskaites platības, atkārtojumu atzīst par novērojumiem nederīgu;

33.4. ja izmēģinājuma augi gājuši bojā vairāk nekā 50 % no izmēģinājuma uzskaites platības, izmēģinājumu noraksta.

34. Ja novērojumi un uzskaitē par kādu īpašību krasi atšķiras no šķirnes raksturojuma, apstākļus un rezultātus analizē. Šīs atšķirības nevar būt par iemeslu rezultātu atzīšanai par nederīgiem. Nedrīkst atzīt par novērojumiem nederīgiem veselus lauciņus, pamatojoties uz ražības starpību pa atkārtojumiem, ja nav noskaidroti konkrēti atšķirību iemesli.

35. Ražu novāc, kad šķirne sasniegusi novākšanas gatavību.

36. Pirms ražas novākšanas vispirms novāc apgriešanās, izolācijas joslas un platības, kas atzītas par novērojumiem nederīgām, ja tādas ir. Lauciņu uzskaites platības precizē, ņemot vērā uzskaites platību samazinājumu.

VI. Ķīmiski tehnoloģisko analīžu veikšanas kārtība

37. Lai novērtētu šķirnes atbilstību šo noteikumu 7.pielikumā minētajiem šķirņu novērtēšanas kritērijiem, dienests:

37.1. saskaņā ar normatīvajiem aktiem par publisko iepirkumu noslēdz līgumu ar institūciju, kura akreditēta valsts aģentūrā “Latvijas Nacionālais akreditācijas birojs” atbilstoši standartam LVS EN ISO/IEC 17025:2005 “Testēšanas un kalibrēšanas laboratoriju kompetences vispārīgās prasības” lopbarības, pārtikas, šķiedras un iesala testēšanas jomā, par kuru Ekonomikas ministrija ir publicējusi paziņojumu laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”, vai citu Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalstu atzītu institūciju, vai institūciju, kurai ir vismaz triju gadu pieredze ķīmiski tehnoloģisko analīžu veikšanā;

37.2. organizē analīžu paraugu piegādes šo noteikumu 37.1.apakšpunktā minētajai institūcijai.

38. Šo noteikumu 37.1.apakšpunktā minētā institūcija katru gadu līdz 1.novembrim iesniedz dienestā pārskatus par ķīmiski tehnoloģiskajām analizēm.

VII. Izpildītāja darbību uzraudzība

39. Ja ir noslēgti šo noteikumu 17.6. un 37.1.apakšpunktā minētie vienošanās protokoli, dienests uzrauga šo noteikumu IV, V, VI un VII nodaļā minēto prasību izpildi.

40. Visus izmēģinājumos veiktos darbus, novērojumus un uzskaiti izpildītājs pieraksta un iesniedz dienestā divu nedēļu laikā pēc attiecīgā darba pabeigšanas.

41. Izpildītājs katru gadu līdz 1.oktobrim iesniedz dienestā pārskatus par šķirnes saimnieciskajām īpašībām. Dienests pārskatus pieņem un izvērtē.

VIII. Šķirņu novērtēšana, rezultātu apkopošana un paziņošana

42. Dienests apkopo lauku izmēģinājumos iegūtos datus un ķīmiski tehnoloģisko analīžu rezultātus, analizē tos, veic datu matemātisko apstrādi, kā arī šķirņu novērtēšanu ballēs saskaņā ar šķirņu novērtēšanas kritērijiem, ņemot vērā šķirņu saimniecisko īpašību vērtēšanas metodes (7. un 8.pielikums).